
Slovanski antroponimi v toponimiji Tolminske

Silvo Torkar

V prispevku je obdelanih 17 zemljepisnih imen z ozemlja sedanje tolminske občine, ki jih je mogoče utemeljeno razložiti iz slovanskih osebnih imen. Nekatera od njih doslej še niso bila predmet znanstvene obravnave ali pa so bile nezadovoljivo predstavljene besedotvorne in glasoslovne značilnosti njihovega nastanka.

Ključne besede: slovenski jezik, zemljepisna imena, Tolminska, slovanski antroponimi

Slavic anthroponyms in the toponymy of the Tolmin region

This article examines seventeen geographical names in the Municipality of Tolmin that can be explained on good grounds based on Slavic personal names. Some of these have not yet been examined linguistically, or the explanations of their word-formational and phonological origins have been unsatisfactory.

Key words: Slovenian, geographical names, Tolmin area, Slavic anthroponyms

Predmet pričujočega prispevka so zemljepisna imena na ozemlju sedanje tolminske občine, ki jih je mogoče utemeljeno razložiti iz slovanskih osebnih imen. Nekatera od njih doslej še niso bila predmet znanstvene obravnave ali pa so bile nezadovoljivo predstavljene besedotvorne in glasoslovne značilnosti njihovega nastanka. Navedena kategorija zemljepisnih imen je zaradi velike časovne odmaknjenosti njihovega nastanka današnjemu človeku precej odtujena, zato marsikdaj tudi pri jezikovno izobraženih ljudeh ni ustrezno ozaveščena in poznana. Deloma so za to krivi tudi obstoječi učni programi slovenščine, ki imenoslovnim vprašanjem skorajda ne namenjajo pozornosti. Po drugi strani se danes v Sloveniji srečujemo z diletantskim iskanjem keltskih, venetskih in drugih substratnih elementov v slovenskih zemljepisnih imenih in ljudski kulturi. Za nekatere slovenske intelektualce je značilno nekakšno nelagodje ob misli na slovanske korenine slovenskega jezika in velike večine zemljepisnih imen na Slovenskem, zato bomo poskusom prevrednotenja slovenske jezikovne in kulturne dediščine v smeri »razslovanjenja« očitno še pričali.

Najširše vzeto so krajevna in sploh zemljepisna imena nastala iz treh virov: (a) iz občnih imen (apelativov), (b) iz osebnih imen (antroponimov) in (c) iz drugih zemljepisnih imen. Manjši del je formalno enak občnim, osebnim ali drugim zemljepisnim imenom in je nastal z onimizacijo ali polastnoimenjenjem (*kuk* > *Kuk*, *postaja* > *Postaja*) oz. transonimizacijo (*voda Koritnica* > naselje *Koritnica*, *voda*

Bača > naselje *Bača*), večina pa je iz teh izrazov in imen tvorjena s pomočjo značilnih imenotvornih obrazil *-jane*, *-iči*, *-yn'i*, *-jb*, *-ica*, *-nikъ* idr. (*Dolje*, *Volče*, *Žabče*, *Ljubinj*, *Trebuša*, *Kozmerice*, *Drobočnik*), nekatera krajevna imena pa so po tvorbi zloženke (*Hudajužna*), posamostaljene predložne zveze (*Poljubinj*, *Zatolmin*) in stalne besedne zveze (*Most na Soči*, *Prapetno Brdo*, *Šentviška Gora* idr.).

Čadrg

Bezljaj je veskozi menil (1956: 108; 1967: 89, 92; 1976: 71), da je ime *Čadrg* v skladu s substitucijsko romansko-slovensko fonetiko nastalo iz romanskega občnega imena *cataracta* 'žleb', 'strma gorska soteska'. Toda v romanski soseščini, med Furlani, ni tovrstnih občnih imen, obenem pa je Bezljaj zanemaril dejstvo, da najstarejši zgodovinski zapisi iz let 1300–1515 ohranjajo priporniško izgovarjani g v izglasju: 1300 *Zadroc*, 1377 *Zadnoch* in *Čadrach*, 1515 *Tschadrach*. Šele od leta 1523 dalje se pojavljajo zapisi brez -g: 1523 *Tschadra*, 1566 *Zadra*, enako tudi 1570, 1591, 1600, 1648, 1780, 1822, tudi v tolminski krstni knjigi 1697 *Zadra*, prav tam 1870 še vedno *Čadra*. Šele z vrnitvijo k živemu ljudskemu jeziku se v zapisih konec 19. stoletja pojavi *Čadrg*. Obliko *Čadra* so uveljavili italijanski pisarji, ki izglasnega priporniškega -g (*Čadrah*) seveda niso izgovarjali. Tolminska je sicer v letih 1509–1918 spadala pod Avstrijo, vendar je imela italijanščina v uradovanju precejšen vpliv.

Prebivalci *Čádrga* so *Čádržni* (knjižno *Čadržani*), podobno kot so prebivalci *Bódreža* (pri Kanalu) *Bódrežni* oz. *Bodrežáni*. Bezljaj omenja tudi ledinsko ime *Na Čadrih* (del gozda), *S Čadriga* (pri Avčah, terenski zapiski T. Logarja). Ko sem ime preveril na terenu, se je izkazalo, da gre za oblike *Na Čadary* (tožilnik smeri!), bil sem *na Čadaryu*, prišel sem s *Čadarya*.

Obstaja pa še ledinsko ime *Čádrug* v Hostnem v Slovenski Benečiji (Hostne 1997: 73). Zapis *Čadrug*, ki je nedvomno samo varianta imena *Čadrg*, je odraz mlajšega narečnega razvoja.

V knjigi od imenih v občini Garmak (Bonini – Kovačov 2001: 90, 102, 108) sta navedeni ledinski imeni *Čadreš* in *Čadrug*. *Čadrug* je isti kot v prejšnji publikaciji in leži v neposredni bližini *Čadreša*. *Čadreš* je nedvomno samo zapis izgovora za **Čadraž*, ta pa je izpeljanka s svojilnim obrazilom *-jb* iz imena **Čadrag*.

Ledinska imena *Čadrug*, *Čadrež* v Benečiji, *Čadrg* v Avčah in krajevno ime *Čadrg* pri Tolminu kažejo na razmeroma strnjen areal imen, ki jih smemo vse izvajati iz istega antroponima **Čadragъ* (Torkar 2007: 259; 2008: 25; Snój 2009: 94).

Toponim *Čadrg* je torej na videz nastal z navadno toponimizacijo osebnega imena **Čadragъ*, vendar to za srednji vek ne pride v poštev. Toponim lahko razložimo le s pridevniško rabo osebnega imena – **Čadragъ* (*lěsvъ*), ki je zloženka iz dveh korenskih morfemov: *ča-* glagola **čajati* 'čakati' in **dragъ* 'drag'. Takšen način tvorbe zemljepisnih imen iz osebnih imen je v slovanskih jezikih razmeroma redek, vendar obstaja. Veliko pogosteje so bila zemljepisna imena izpeljana iz osebnih imen s svojilnim obrazilom *-jb*, ki se mu je včasih pridružilo še stanovniško obrazilo *-jane*, npr. dolenske *Čadraže* (< **Čadragъ*), *Sedraž* v občini Laško

(< **Sedragъ*), *Bodrež* v občini Kanal (< **Mojdragъ*, 1367 *Modraz*), *Boldraž* v občini Metlika (< **Bolědragъ*). Iz istih sestavin kot *Čadrg*, le v drugem zaporedju, je zloženo nekdanje osebno ime **Dragočajъ*, iz katerega je bilo z obrazilnim morfeomom *-bn-* izpeljano krajevno ime *Dragočajna* v občini Medvode.

Drobočnik

Po podatkih KLS (1968: 402) leži vas ob istoimenskem potoku, po katerem je najverjetneje prejela ime. Še leta 1880 je bil *Drobočnik* zaselek Tolminskega Loma in štel le 5 hiš in 25 prebivalcev (Orts-Repertorium 1885: 57), tudi Glonar (1931: 298) ga navaja še kot zaselek, medtem ko ga Imenik (1951: 167) že vodi kot samostojno naselje. Zgodovinski zapisi so razmeroma skromni: 1648 *Dobaznica* (Premrou 1929: 5, lokalizacija S. Torkar), 1780 *Terbouzhnik* (Jožefinski 1997: 43), 1798 *Treboznia* (Capellaris), 1822 *Darabocnich* (FK, k. o. Lom Tolminski), 1885 *Dobročnik*, danes narečno *Drbóčnk*.

Kljub protislovnim starim zapisom je ime mogoče rekonstruirati kot ***Dobročnikъ**. Današnja oblika *Drobočnik* je rezultat v slovenski toponimiji pogosto izpričanega premeta *dobr-* > *drob-*. Vodno in krajevno ime je izpeljano iz osebnega imena **Dobrota*, ki se še danes ohranja v priimku *Dobrota*.

Zapis *Darabocnich* očitno ohranja narečno polnoglasno obliko z akanjem, prim. narečno tolminsko *sarabót* za *srobot*. Iz osebnega imena **Dobrota* je s svojilnim obrazilom *-jъ* najprej nastala oblika **Dobročъ* (*potokъ*), nato pa z obrazilom *-nikъ* *Dobročnik* oz. *Drobočnik*. Zapis *Dobročnik* iz leta 1885 je najverjetneje že (pravilni) poskus rekonstrukcije, na podlagi tega zapisa je Bezljaj (1956: 141) brez težav uvrstil vodno ime *Dobročnik* (videti je, da oblike *Drobočnik* sploh ni poznal) med izpeljanke iz prvega dela osebnih imen na *Dobr-*, kot so *Dobroslav*, *Dobrogoj*, *Dobroteh* ipd. S podobnim premetom *dobr-* > *drob-* so nastala tudi slovenska krajevna imena *Drobínsko* (< **Dobrínsko*) v občini Šentjur, *Drbetinci* (< **Dobretinci*) v Slovenskih goricah, *Drabóslavica* (< **Dobroslavica*), zaselek Podlonka v občini Železniki, *Drabúnaže* (< **Dobroneže*) in *Drvéša vas* (< **Dobreša vas*) na Koroškem, ledinsko ime *Drobósljavec* (< **Dobrosljavec* < **Dobrosel* < **Dobroslav*) v občini Komen.

Z enakim priponskim obrazilom kot **Dobrota* je tvorjeno tudi nekdanje ime **Dragota*, ohranjeno v hišnem imenu *Drgota* v Zadlogu pri Črnem Vrhu in v krajevnem imenu *Dragotinci* v občini Sveti Jurij ob Ščavnici, ali pa **Črnota*, ohranjeno v krajevnem imenu *Črnotiče* v občini Koper.

Iz antroponimske podstave *Dobr-* je tvorjeno tudi gorsko ime *Dobrenjščica*. Izpeljano je iz hipokoristika **Dobren* z več obrazili: *-jъ*, *-ski* in *-ica*.

Godiča

Pokrajinsko in vodno ime *Godiča* (1780 *Godizha*, 1822 *Goditscha*, FK, k. o. Poljubinj) je s poimenovalnega vidika mogoče primerjati s *Trebušo*, saj podobno ozna-

čuje tako širše območje – pod *Tolminskim Triglavom* nad *Poljubinjem* – kot potok, ki teče tik vasi in se izliva v Sočo.

Staroslovenska osebna imena na *God-*, izpričana v zgodovinskih virih, so: *Godimir* (< **Godimirь*), *Godimisl* (< **Godimyslь*), *Godislav* (< **Godislavь*) in *Godislava* in tudi hipokoristično okrajšano ime *Godeša*, ohranjeno v priimku *Godeša* in v krajevnem imenu *Godešič*. Iz imen na *God-* je izpeljanih še več drugih slovenskih krajevnih imen: *Godovič* (< **Godovitь*), *Goče* (< **Godьcbь*), *Godič* in *Godičevo* (< **Gódit'ь*), *Godnje* (< **Goděňь*), *Vodiča vas*, tudi *Diča vas* pri Beljaku (< **Godiča vas*), *Godimer* (1316 nekje na tržaškem Krasu, Merku 2006: 79) in *Godemarci* (< **Godimirь*), potok *Godomlja* (< **Godomь*). Nekaj se jih je ohranilo v priimkih *Godina*, *Godnič*, *Godec*, *Godeša*, *Godič*.

Ime *Godiča* je izpeljano iz patronimika *Gódič* s pomočjo svojilnega obrazila *-jь* (Bezljaj 1956: 181) z odnosnico v ženskem spolu: *Godiča (voda)*.

Bezljaj (1976: 155) označuje besedo *god* kot slovanski polisemantem (besedo z več pomeni), knjižno danes 'god, imendan', zgodovinsko in narečno tudi v pomenu 'čas' (Megiser), 'priložnost' (Trubar), *goditi*, *goden*, *godnost* 'zoreti, zrel, zrelost', k temu *goditi*, *ugoditi*, *ugajati* 'ugajati'. Omeniti velja tudi tolminski prislov *paγádu* 'krepko, popolnoma, v redu'.

Trubačov (1979: 190) izhaja iz **goditi (se)* 'ustreči, zadovoljevati'. Toporov (1993: 33) k razlagi pomena imena *Godimir* navaja ruski pregovor »Na ves' mir ne ugodiš'« (varianta: »Na ves' mir i sam Bog ne ugodit'«) 'Vsem ni mogoče ustreči' (varianta: 'Vsem še sam Bog ne more ustreči').

Hoč

je ime 1512 m visoke vzpetine med Poreznom in Petrovim Brdom na nekdanji meji med tolminskim in loškim gospostvom. Tako kot Porezen je očitno dobil ime s cerkljanske strani še pred tirolsko kolonizacijo sredi 13. stoletja. Ime je izpeljano iz staroslovenskega osebnega imena ***Hotь** (prim. današnji priimek *Hotko*) s starim svojilnim priponskim obrazilom *-jь* (vrh), podobno kot *Vič* (< **Vitь*) in *Godovič* (< **Godovitь*) ali, z dodanim stanovniškim obrazilom *-jane*, *Hoče* pod Pohorjem.

Ime *Hot* je hipokoristična oblika dvočlenskih imen **Hotěmirь*, **Hotědragь*, **Hotěbodь* ipd., ki so skupaj z različnimi izpeljankami dobro zastopana v slovenski toponimiji, npr. *Hobovše*, *Hotavlje*, *Hotedršica*, *Hotemaže*, *Hotemež*, *Hotenja*, *Hotič*, *Hotična*, *Hotinja vas*, *Hotovlja*, *Hotunje*, ali, z glasoslovno ponemčenim vzglasjem, *Kotlje*, *Kotmara vas*, *Kotredež* itd.

Hotenja

Pritok Trebuše in zaselek Dolenje Trebuše (1591 *Cotegna*) je prejel ime po osebi z imenom **Hoten* (< **Hotěňь*), ki je hipokoristik od zloženih imen na *Hot-*. Zanimivo je, da se tudi prebivalci *Hotedršice* imenujejo *Hotenjci*, saj je *Hotedršica* (< **Hotedražica* < **Hotědragь*) nekdanj tudi konkurenčno imensko različico

Hotenje. Tako se je prvotno imenovala tudi vasica *Hiteno* v občini Bloke (1780 še *Hottenie*). Vodno ime *Hotenja* je izpeljano iz osebnege imena **Hoten* s svojilnim obrazilom *-jb*: **Hotenja (voda)*.

Hotešk

Hotéšk je zaselek Idrije pri Bači na levem bregu Idrijce, kjer se potok z imenom *Hoteška grapa* izliva v Idrijco (TTN5). Narečna oblika imena je *Haťéščk*,¹ zato bi pričakovali poknjžjenje v *Hotešček*. Ime se je prvotno gotovo nanašalo na potok in je bilo pozneje preneseno tudi na zaselek. Iz osebnege imena **Hotěšъ*, kar je hipokoristična oblika od zloženih imen na *Hot-*, je izpeljano z obraziloma *-bšk-* in *-jakъ*, podobno kot Miklošičev rojstni kraj *Radomerščak* iz osebnege imena **Radomer*. Ime **Hotěšъ* se je ohranilo v redkih priimkih *Hoteš* in *Hotež* ter v hišnem imenu *Kotež* v Rodiku.

Hotovlja

je potok in domačija v Volčah (1780 *Hatoule*, 1813 *Hateulie*, FK, k. o. Volče), narečno tudi *Hatujle*. Ime je na TTN5 sicer zapisano v obliki *Hotevlja*, ki je rezultat napačnega poknjžjenja. V tolminskem narečju prehaja diftong *-ou-* v *-u-*: *damù* < domov, *mùst* < molsti, *ùk* < volk, *Ůče* < Volče, *Hùm* < Holm, *mučât* < molčati, *ùna* < volna, *tùst* < tolst, zato tudi *Hatújle* < **Hotovlja*.

Enako se imenuje vas *Hotovlja* pri Poljanah nad Škofjo Loko (1485–1490 *Katobly*, 1780 *Hotoule*, 1825 *Hottoule*, FK, k. o. Dobje). Krajevno ime je verjetno preneseno z imena potoka, ki se danes imenuje *Hotoveljska grapa*.

Vodno ime *Hotovlja* je izpeljano iz osebnege imena **Hotъ*, enako kot *Radovlja* (< **Radъ*) ali *Trbovlje* (< **Trěbъ*), torej s svojilnima priponskima obraziloma *-ov* in še *-jb*, vmes se je po vseh glasoslovnih pravilih vrnil epentetični *-l-*, enako kot v stari pridevniški obliki *sinovlji*.

Kozmerice

Že zgodovinski zapis *Costameriza* iz leta 1377 (Kos 1948: 49) omogoča zanesljivo rekonstrukcijo prvotne oblike imena: **Gostomerica*. To rešitev je brez vsakega komentarja nakazala že Maja Košmrlj (1970: 107), pozneje tudi avtor tega prispevka (Torkar 2008: 23).

Starejša lokalna imenska oblika se je glasila *Kosmerice*,² izpričana je tudi v besedilu Cirila Kosmača Hodil po zemlji sem naši iz leta 1933 (besedilni korpus *Nova beseda*), v arhivskem gradivu Krajevnega narodnoosvobodilnega odbora

¹ Podatek Franca Kranjca s Pečin, ustno.

² E-pismo dr. Lenarta Barbiča z dne 17. maja 2007.

(KNOO) *Sela-Kosmerice* iz leta 1945 (<http://www.arhiv.gov.si>) in v besedilu arheologinje Mehtilde Urleb iz leta 1975 z naslovom *Kosmerice* v knjigi Arheološka najdišča Slovenije, Ljubljana: SAZU (izd.) – DZS (zal.), 1975, str. 117. Zgodovinar Simon Rutar je v svojih delih uporabljal še edninsko obliko *Kosmerica* (Rutar 1882: 235, 249), medtem ko je Imenik krajev za Primorsko iz leta 1885 uporabljal celó obliko *Gosmarica* (Orts-Repertorium 1885: 59). Današnje imenske oblike so *na Kozmericah*, *kozmeriški*, *Kozmerjani*.

Zgodovinski zapisi kažejo takole sliko: 1377 *Costameriça*, *Castomeriça*, 1515 *Gastameriza*, 1523 *Costamiritz unnder die supp Sell gehörig*, 1570 *Gostomerizza*, ok. 1600 *Gostomeriza*, 1811 *Cosmeriza*.

Krajevno ime *Kozmerice* je nedvomno nastalo iz osebnega imena ***Gostoměrъ** oz. ***Gostomirъ**, izpričanega tako pri Slovencih kot pri drugih Slovanih: podložnik z imenom *Gozmer* 1253 v Bohinjski Beli (Bizjak 2006: 186), pri Poljakih *Goscimier*, *Goscimiar*, pri polabskih Slovanih *Gostimer*, pri Srbih in Hrvatih *Gostimir*, pri Bolgarih v 13. stoletju *Gostimir*, *Gostimer*. Ime je ohranjeno tudi v zemljepisnih imenih: vas *Gostimirovo* na obali Volge (na območju nekdanje Tverske gubernije), vas *Kostimerovo* v porečju Oke v okolici Rjazana, potok *Gostemirec* (z različicami *Gostemer*, *Gostemir*, *Gostemerja*, *Gostemerža*) je desni pritok Penke v okolici Kurska, nedaleč stran še drugi potok *Gostemirec*, nekdanje naselje pri Novgorodu »v Gostmeričah«, nekdanja vas *Gostimerica* v Bolgariji in vas *Costomiru* v Romuniji blizu Ploieștija (Vasiljev 2005: 242; Svoboda 1964: 76).

Starejša oblika **Gostomerica* se je razvila v dveh korakih: najprej je bila iz imena prvega naseljence **Gostomera* s starim svojilnim obrazilom *-jъ* izpeljana **Gostomerja* (*vas*), nato pa je bilo z obrazilom *-ica* to pridevniško ime posamostajljeno, podobno kot *Drabóslavica* (< **Dobroslavъ*) v občini Železniki, *Hotédřšica* (< **Hotědragъ*) v občini Logatec, *Rádgonica* (< **Radigojъ*) v občini Litija, *Sódražica* (< **Stojьdragъ*). V primerjavi z naštetimi krajevnimi imeni pa je bila **Gostomerica* naglašena na obrazilu *-ica*, podobno kot imena *Jesenica* (< jěsen), *Bezovica* (< bez, bezeg), *Poljšica* (< **Poglejščica* < pogled), *Črmošnjice* (< čremoš), zato je, da bi se olajšal izgovor, iz imena izpadel drugi samoglasnik: **Gostmerica*. Zatem je izpadel še *t*, podobno kot *krstnik* > *krsnik*. Vzglasni *g-* je prešel v *k-* najverjetneje pod vplivom italijanske pisave in izgovora. Množinska oblika je nastala šele v 19. stoletju po analogiji s sosednjimi imeni *Modrejce*, *Kozaršče*, *Volče*.

Prav na koncu, očitno šele v 20. stoletju, je prišlo še do zvonečnosti premene *Kosmerice* > *Kozmerice*. Vzporednice za takšne premene najdemo v imenih *Pórzezen* (< **Porsno* < **Pódvrsno*), *Modrzéli* (zaselek Levpe, 1780 *Motore Selle* < 'stara sela') idr.

Stanovniško ime *Kozmerjani* je tvorjeno iz prvotne pridevniške podstave **Gost(o)merja* (*vas*), podobno kot pri *Sodražici*, prebivalci katere so *Sodražani* in ne **Sodražičani*. To je dodaten dokaz za opisani tvorbeni model krajevnega imena. Poskus razlage iz domnevnega osebnega imena **Kozmarik* s konverzijo iz mestniške oblike (kot v imenu *Jesenice*) je nesprejemljiv tako z besedotvornega vidika kot zaradi neupoštevanja zgodovinskih zapisov (Snoj 2009: 209).

Sestavino *gost* zasledimo še v slovenskih zemljepisnih imenih *Gostinja vas* (na Koroškem, < **Gostъ*), *Gasteraj* (v Slovenskih goricah, < **Gostiradъ*), *Gastabil*

(gorsko ime pri Cerknem, < **Gostobyľ*), *Dražgoše* (< **Dražigostь*), *Gosteče* (pri Škofji Loki, < **Gostęta*), in v priimkih *Gostiša*, *Gostin*, *Gostej*, *Gostič*, *Gosnik*.

Ljubinj in Poljubinj

Imena na *ljub-* so bila med popularnejšimi predkrščanskimi osebnimi imeni pri starih Slovencih. Sem spadajo tudi *Libušnje* (< **Ljubuša*), vzpetina *Ljubija* v Logjih in ime naše prestolnice *Ljubljana* (< **Ljubovid*). V virih se leta 1342 in 1344 omenjata *Ljubigoy* (*Lubigoy*) v Bohinju in še en *Ljubigoy* v Špetru Slovenov (Otošec 1995: 188, 196), leta 1419 pa *Ljubko* (*Lupcho*) iz Modreja (Staffuzza 1978: 12).

Bezljaj je razlagal *Ljubinj* iz domnevno prvotnega vodnega imena **Ljubin potok* (torej iz ženskega osebnega imena *Ljuba*) in menil, da je zapis *Ljubinj* hiperkorekten (Bezljaj 1956: 347). Vendar že H. Tuma piše, da »stari Tolminci jasno izrekajo [...] *Lbinj*, *Polbinj* (z mehkim *n*)« (Tuma 1929: 65).³

Zgodovinski zapisi za *Ljubinj* so tile: 1377 *Glubin*, 1515 *Lubein*, 1523 *Lubing*, 1566 *Lubin*, 1570 *Iubin*, ok. 1600 in 1648 *Lubin*, 1756 *Lublin*, 1780 *Lubina*, 1822 *Lubino*, 1882 *Ljubinj*.

Na prvi pogled se zdi, da je *Ljubinj* tvorjen s svojilnim obrazilom *-jъ* iz starega osebnega imena **L ubinъ* (Snoj 2009: 238). To osebno ime je bilo pri Slovanih izpričano že leta 827 (Fuchenau v Zgornji Avstriji, Kronsteiner 1975: 48), pri Srbih leta 1318 v Svetostefanski hrisovulji (Ivić – Grković 1980: 97), nekdanja osebna imena na *-in* pa so se ohranila tudi v slovenskih priimkih *Borin*, *Budin*, *Dobrin*, *Radin*, *Svetin*, *Zorin* ipd.

Toda primerjalno slovensko in slovansko imensko gradivo govori prej za to, da je *Ljubinj* izpeljan iz osebnega imena **L'ubъ* s svojilnim obrazilom *-yn' i* (Torkar 2008: 24). Poljski jezikoslovec Sławski poudarja, da »igra pripona *-yn' i* v slovanski onomastiki veliko vlogo« (Sławski 1974: 139). Bezljaj je šele v Esejih o slovenskem jeziku (1967: 159) priznal obstoj tega obrazila v imenih *Tuhinj* in *Strahinj*. Ti dve imeni sta dejansko nastali iz imenskih oblik **Tuhъ* (< **Dragotuhъ*, prim.

³ Henrik Tuma je sicer trdil, da v imenih *Ljubinj*, *Ljubelj*, *Ljubljana* tiči deblo *lub* v samo njemu znanem pomenu 'žleb'. V svojem teoretično najambicioznejšem imenoslovnem spisu *Krajevno imenoslovje*, objavljenem v Jadranskem almanahu za leto 1923 v Trstu, piše (str. 127): »Krajevno imenoslovje (toponomastika) še ni znanstveno predelano. Je sicer nekaj splošnih del (Tauber, Egli), imamo številno monografij t.j. proučevanj krajevnih imen na omejenem prostoru, ki vedno bolj naraščajo in bi dale že ogromnega gradiva za sestavo sistematičnega dela.« Toda takšno sistematično delo je za slovanske jezike opravil že Miklošič v razpravah 1860–1874, ki pa jih Tuma očitno ni poznal. Kot se lahko prepričamo iz Kataloga knjižnice dr. H. Tume (Kolenc 2008), dostopnem na naslovu <http://zimk.zrc-sazu.si/eknjiga/Tuma-katalog.pdf>, Tuma v svoji bogati knjižnici ni imel temeljnega dela slovanskega imenoslovja, Miklošičevih treh imenoslovnih razprav iz let 1860, 1864 in 1872–1874, ki so jih ponatisnili leta 1927 v Heidelbergu. Od Miklošičevih del je imel le njegov Etimološki slovar slovanskih jezikov iz leta 1886. Če bi Tuma poznal omenjene tri Miklošičeve imenoslovne razprave, bi se njegovo ljubiteljsko imenoslovno delovanje (zlasti etimologiziranje) dvignilo na bistveno višjo raven.

toponim *Dragatuš* v občini Črnomelj) in **Strahъ* (< **Strahomirъ*). V isto skupino imen spadajo tudi *Bohinj* (< **Bohъ* < **L'ubohъ*, prim. krajevno ime *Ljubohyni* v Ukrajini), vodni imeni *Mislinja* (< **Myslynja* < **Myslъ*) in *Hudinja* (< **Hodynja* < **Hodъ*), *Hotinja vas* pod Pohorjem (< **Hotynja* *въсѣ* < *Hotъ*). Vzporednice z *Ljubinjem* najdemo v hercegovskem krajevnem imenu *Ljubinje*, v češkem krajevnem imenu *Libyně* (Profous 1949: 605), v ruskih krajevnih imenih *Ljubyňa*, *Ljubyni*, v ruskih rečnih imenih *Ljubyni*, *Ljubyn'ka* idr. (Šulgač 2003: 77).

Krajevno ime **Poljubinj** je nastalo iz **Podljubinj*, ker leži vas pod Ljubinjem. Glas *d* v predlogu *pod* je v predložnih imenih tega tipa pogosto izginjal, tako imamo že 1377 *Poglubin*, istega leta tudi *Pomels*, ki pa je od 17. stoletja dalje ponovno izpričan kot *Podmeuz* (danes *Podmelec*), ime domačije *Pahóč* za poknjženi *Podhoč* (gl. zgoraj *Hoč*) in krajevno ime *Pógara* v Poljanski dolini, na podlagi starih zapisov poknjženo v *Podgora*.

Zdi se nenavadno, da se kraj, ki je zaradi boljše lege in večjih obdelovalnih površin starejši, večji in pomembnejši od višje ležečega *Ljubinja*, imenuje glede na lego pod krajem, ki je nastal pozneje (po podatkih tolminskega urbarja 1377 je bilo v Poljubinju 21 kmetij, na Ljubinju pa 7). Zato je upravičena domneva, da je *Ljubinj* prvotno označeval širše območje, morda tudi vzpetino (prim. *Ljubelj* in *Podljubelj*, 1337 *Poglubelle*).

Modrej in Modrejce

Pri krajevnem imenu *Modréj* je Bezljaj nihal med nejasnim keltsko-romanskim substratom (Bezljaj 2003: 140) in izvajanjem iz slovanskega antroponima **Modrej* na podlagi slovanskih vzporednic (Bezljaj 1961: 29). Naposled se je Snoj (2009: 266) upravičeno odločno nagnil k razlagi krajevnega imena iz slovanskega antroponima, izpričanega tako v slovenskem priimku *Módrej* kot v nekaterih zemljepisnih imenih na Slovenskem in pri drugih Slovanih: *Módrič* v občini Laško in še en *Módrič*, lok. tudi *Mandrče* v občini Slovenska Bistrica, *Modruša* kot zaselek Vinice pri Šmarjeti v občini Novo mesto, *Modrinja vas* pri Gosposveti na Koroškem, *Modrič* v Makedoniji, *Modrik* in *Modrinje* v Bosni, *Modruš* in *Modrušani* na Hrvaškem, *Modřejovice*, *Modřišice*, *Modřice* na Češkem (Profous 1951: 121) in Moravskem (Hosák – Šrámek 1980: 89), *Modryči* v karpatski Ukrajini (Hudaš 2004: 231).

Slovenski priimki *Moder*, *Modrič* in *Modrej* imajo v svoji podstavi pridevnik *moder* (< **modrъ*) v pomenu 'modre barve' in ne *moder* (< **mōdrъ*) v pomenu 'pameten' (iz te podstave je priimek *Modrijan*), isto pa velja tudi za našeta zemljepisna imena, ki so vsa nastala iz ustreznih starih osebnih imen.

Pri razlagi krajevnega imena *Modréj* (domačini sicer naglašajo *Módrej*, nar. *Màdri*) se postavlja vprašanje, ali je bilo to iz osebnega imena ***Modrějъ** prvotno izpeljano s katerim od priponskih obrazil ali pa imamo opraviti z navadno toponimizacijo osebnega imena, torej z redkim tipom transonimizacije: oseba *Modrej* > naselje *Modrej*. Slednje v bistvu zagovarja Snoj (2009: 266), saj domneva, da je krajevno ime *Modrej* nastalo prek predložne zveze **pri Modreju* v pomenu 'naselbina človeka z imenom *Modrej*'. Toda ta tip tvorbe je v toponimiji sorazmerno mlad

pojav in ga nikakor ne moremo predpostavljati za srednji vek. Če ime ni izpeljanka, je *Modrej* najverjetneje nastal na enak način kot *Čadrg* z elipso iz pridevniške rabe – **Modrejb* (*лѣсѣ*).

Toda zdi se, da je krajevno ime *Modrej* vendarle nastalo z izpeljavo, ki nam je ostala prikrita zaradi poznejše konverzije imena iz roditeljske množine v novi imevalnik ednine. Zgodovinske zapise, ki začeni s letom 1377 in skoraj brez izjeme vse do prvih slovenskih zapisov v drugi polovici 19. stoletja izkazujejo obliko *Modrea* (le leta 1607 je izpričan zapis *Modrei grande*), je namreč mogoče brati kot **Modréje*, torej v množinski obliki (prim. zapise *Gabria* za *Gabrje*, *Volaria* za *Volarje*, *Doglia* za *Dolje*, *Descla* za *Deskle*). V literaturi je dejansko mogoče zaslediti množinsko rabo. Publicist Rado Bednarik (1932: 15, 192) piše: »Južno od Ljubinja nad *Modrejami* ..., ... pod cesto v *Modreje* ..., *Modreje*, kakor tudi *Modrejce* na nasprotnem bregu, so lepe, nove vasice. Nekoč so bile *Modreje* sedež celega okraja.« Pisatelj Ivan Pregelj v Tolmincih uporablja *Modrej* v ednini, le enkrat v množini: »Po poti niz *Modreje* je našel ježa« (besedilni korpus Nova beseda).

Množinsko ime *Modréje* je mogoče razložiti kot izpeljanko s svojilnim obrazilom *-jb* in stanovniškim obrazilom *-jane* v pomenu 'prebivalci *Modrejevega* naselja', prvotno **Modréjane*, pozneje skrčeno v *Modreje*. Na takšen način je iz **Volk* nastalo ime *Volče*. Novejša edninska oblika *Modrej* je nastala s konverzijo iz roditeljske množine: prihajam, sem iz *Modrej*. S takšno konverzijo so na Tolminskem in Cerkljanskem nastala imena *Podmelec*, *Zakraj*, *Selc*, *Otalež*, drugod po Sloveniji pa še *Godešič*, *Kotredež*, *Hotemež*, *Žalec*, *Mokronog*, *Rakičan* idr. (Torkar 2009: 414).

Obstaja pa še manjša možnost, da je italijanski zapis *Modrea* odražal nekdanjo slovensko obliko **Modreje* v ednini ali celo **Modreja*, kar bi pomenilo, da je to pridevniška tvorjenka iz osebnega imena **Modrej* z obrazilom *-jb*, torej **Modreje* (*selo*, *polje*, *brdo*) oz. **Modreja* (*vas*). Današnja moška oblika *Modrej* bi pomenila konkurenčno različico iste pridevniške tvorjenke z *-jb*, ki se ni nanašala na odnosnico *selo* ali *vas*, ampak na neki samostalnik moškega spola, npr. *vrh*, *potok*, *les*.

Krajevno ime **Modrejce** je Bezljaj (1967: 88) razlagal kot stanovniško ime tipa *Gorenjci*. Prebivalci *Modreja* so sicer *Modréjani* (KLS 1968: 413); SKI navaja napačen naglas *Modrejàn* (1985: 175). Toda naselji *Modrej* in *Modrejce*, ki ležita eno nasproti drugemu, prvo na levem, drugo na desnem bregu Soče, sta dejansko v razmerju *veliki* : *mali*, o čemer pričajo tudi nekateri zgodovinski zapisi s konca 16. in v začetku 17. stoletja. V nemških virih se takrat pojavlja za *Modrejce* zapis *Klein Modrei*, v italijanskih pa leta 1607 (redundantno) *Modreica piccola* (za *Modrej* pa *Modrei grande*). Po podatkih tolminskega urbarja iz leta 1377 je bilo v *Modreju* 15 kmetij, na *Modrejcah* pa 10 (Kos 1948: 57–58). Na poimenovanji pa ni vplivala le velikost, temveč gotovo tudi lega vasi in od nje odvisen čas njenega nastanka. Krajevni imeni **Modreje* in **Modrejice* sta v enakem razmerju kot *Hinje* in *Hinjce* v občini Sevnica (oboje v okolici Šentjanža), ki sta v turjaški listini iz leta 1467 zapisani kot *Grossen Vichna* in *Klain Vichna*. Kot se je za **Male Hinje* razvilo ime **Hinjice* (standardizirana je narečna oblika *Hinjce*) in kot se je iz krajevnega imena *Telče* v občini Sevnica (1825 *Teltsche*) sicer šele v 19. stoletju za ime zaselka te vasi razvila manjšalnica *Telčice* (1825 še *Teltsche*), tako je tudi **Modrejice* (danes pač *Modrejce*) le manjšalnica za **Modreje*. V enakem razmerju sta tudi *Senadole*

v občini Divača in *Senadolice* v občini Sežana (1780 *Veliko Snadolie* in *Malo Snadolie*), pa tudi *Repen* in *Repnič* v občini Repentabor (1494 *Gross Rieppen* in *Klain Rieppen*).

Roče

Med krajevna imena, ki jih doslej še nihče od jezikoslovcev ni skušal etimologizirati, spadajo *Roče* na Šentviški planoti. Najstarejši zapisi so 1377 *Roçach*, 1515 in 1523 *Ratschach*, 1566 *Rosach*, 1591 *Rozach*, 1598 *Rotschach*, 1600 *Rozane*, 1648 *Rozach*, 1780 *Rozha*, 1822 *Roche* (FK, k. o. Slap ob Idrijci). Zapis *Rozane* jasno kaže na stanovniško obrazilo *-jane*, dva zapisa *Ratschach* iz začetka 16. stoletja pa kažeta na sovpadanje z zgodovinskimi zapisi za krajevni imeni *Ráteče* in *Rádeče* (obe mn.); *Ráteče*: 1385 *Ratschach*, 1467–1471 *Ratatscha(ch)*, 1689 *Radatsche*, 1780 in 1826 *Ratschach*; *Rádeče*: 1297 *Razach*, 1336 in 1428 *Ratschach*, 1336 *Ratschach*, 1464 *Rotschach*, 1496 *Roczach*, 1575 *Radazhai* (Trubar: V Loci per *Radazahaju*), 1581 *Rozza*, 1689 *Ratschach*, *Radezche*, *Radezej* (Valvasor), ok. 1780 *Ratschach* = *Radezhe* = *Brodomizh* (Pohlin pri Kastelcu in Vorencu, Stabej 1997: 550), 1825 *Ratschach*. Pintar (1905: 688), Ramovš (1924: 251), Skok (1934: 61) in Bezljaj (1961: 134) so *Radeče* utemeljeno razlagali iz *Radet-je* (*selo*) s stanovniškim obrazilom *-jane*. Snoj (2009: 341) se je pri razlagi tega imena vrnil k Škrabcu (1896), ki je *Radeče* izvajal iz patronimične oblike **Radiči*, ne da bi preveril zgodovinske zapise (zadoščal bi že Valvasor).

Glede na primerjalne zgodovinske zapise lahko v imenu *Roče* s precejšnjo gotovostjo prepoznamo antroponimsko podstavo *Rad-*, glede na današnje imenske oblike pa ga lahko izvajamo iz osebnega imena **Radec* (< **Radьсь*), kar je hipokoristik k zloženim imenom *Radoslav*, *Radegoj*, *Radočaj* ipd. V imenu tičita svojilno obrazilo *-jč* in stanovniško *-jane*, kar je dalo **Radčane*, nato z asimilacijo **Račane*. Kot je razvidno iz zgoraj navedenega zgodovinskega gradiva, je *a* v teh imenih občasno prehajal v *o*. Zakaj je ravno na Tolminskem že zgodaj prišlo do glasovne premene naglašene *a* v *o* (**Radčane* > **Rodčane* > *Roče*), bo treba še pojasniti.

Omeniti pa velja še dve krajevni imeni iz antroponimske podstave *Rad-* v osrednji in vzhodni Sloveniji, kjer je podobno prevladala oblika z *o*: *Rodež* pri Zagorju ob Savi (< **Radeš*) z zgodovinskima zapisoma 1448 *Rodes* (v latinskem viru) in 1526 *Radesch* (v nemškem viru); *Rodni vrh* pri Ptujju (< **Radni*), med letoma 1440 in 1461 osem zapisov: *Radwen*, *Radoway*, *Radowen*, *Radwen*, *Radendorf*, *Radwentz*, *Radwantz*, *Radewoy*.

Zapisovanje etimološkega *a* z *o* zasledimo v virih razmeroma pogosto: *Radénci* v Beli krajini so leta 1576 izpričani v obliki *Rodentz*, medtem ko so v latinsko pisanem viru leta 1581 *Prebačevo* pri Kranju ovekovečili kot *Priboz*, *Vače* pa kot *Boz*. *Radánja vas* pri Stični se v viru iz leta 1780 pojavlja kot *Rodena vasz*.

Imenska podstava *Rad-* je izpričana tudi v gorskem imenu *Radómažna* nad cerkljanskimi Ravnami, izpeljanem iz osebnega imena **Radomož* (< **Radomōžь*) in izpričanem še v krajevnih imenih *Rodmošci* pri Gornji Radgoni in *Radmožanci* pri Lendavi.

Samotešnik

je ledinsko ime v Idriji pri Bači in ime tamkajšnjega zaselka, ki je na TTN5 vpisano kot *Samotežnik*. Toda živa ljudska izreka je *Samatišnk*⁴ in to je dober dokaz, da ledinsko ime nima zveze z ljudskoetimološko razlago, ki jo je zapisal že pisatelj Ciril Kosmač leta 1953 v delu *Pot v Tolmin*: »Lepo ime, kaj, Samotežnik?« je navdušeno rekel oče. »Najbrž prihaja od tod, ker je hiša vrh klanca in je bilo treba k njej vse pripeljati samotež.« (Besedilni korpus Nova beseda)

Prav to ledinsko ime je izpričano že v tolminskem urbarju 1377 pri naselbini *Trušna* (zaselek Idrije pri Bači) kot ime travnika *Somotesina*, ki je bil v lasti nekega *Bratigoja* (Kos 1948: 72). Dejstvo, da je bilo ime takrat izpeljano z obrazilom *-ina*, kaže na konkurenčnost obrazil *-ina* in *-nik*, poznano tudi v številnih drugih primerih v slovenski toponimiji (*Slavina* – *Slavnik*, *Slatina* – *Slatnik*, *Rakitina* – *Rakitnik* idr.). Zemljepisno ime *Samotešnik* smo upravičeni izvajati iz znanega slovanskega osebnega imena **Semiteh* (< **Sēmītēhь*). Zemljepisno ime se je prvotno glasilo **Sēmītēšina*, pozneje **Sēmōtēšina*, nato zaradi asimilacije že zgodaj preosmišljeno v *Samotešina*, naposled pa je prevladala izvedba z enakopomenskim obrazilom *-nik*. Zelo podoben glasovni razvoj je doživelo krajevno ime *Samotišky* na Moravskem, zapisano leta 1131 *Semitesicih*, 1239 *in villa Semitessich*, 1517 pa že v *Samotižkách* (Hosák – Šrámek 1980: 421).

Staroslovensko osebno ime *Semiteh* je v zgodovinskih virih izpričano v 12. stoletju na Štajerskem kot *Zemtech* in *Scemitech*, zloženo pa je iz korenskih morfemov **sēmь* v pomenu 'oseba' (temu sorodno je rus. *semja* 'družina') in *-tēh-* (prim. *uteha*, *tešiti*). *Semiteh* je torej 'tisti, ki koga miri, tolaži'. V virih so za čas od 9. do 14. stoletja izpričana številna druga staroslovenska imena na **Sem-*: *Zemibond* (< **Sēmibōdь*), *Zemidrud* (< **Sēmīdrugь*), *Zemigneu* (< **Sēmīgněvь*), *Cemicas* (< **Sēmīkazь*), *Zeminech* (< **Sēmīnēgь*), *Zemizlaua* (< **Sēmīslava*), *Semislau* (< **Sēmīslavь*) (Kronsteiner 1975: 62–63). Nekatera so se ohranila v krajevnih imenih, npr. *Semislavče* pri Rožeku na Koroškem (1201 *Semislau*), *Svinča vas* na Koroškem (1130–1205 *Zemegoisdorf* < **Sēmīgojь*), *Semič* v Beli krajini, medtem ko čisto vzporednico imenu *Samotešnik* najdemo danes v krajevnih imenih *Semeteš* pri Raški v Srbiji in *Semetiš* pri Kaknju v Bosni ter v vodnem imenu *Semeteško jezero* v jugozahodni Srbiji (Imenik 1951). Temu sorodna so še druga v Srbiji izpričana krajevna imena, kot so *Semegnjevo* (< **Sēmīgněvь*), *Semedraž* in *Samodraž* (< **Sēmīdragь*), od katerih prav pri slednjem vidimo enako preosmišlitev prvega dela (**Semi-* > *Samo-*) kot pri našem *Samotešniku*.

Korenski morfem *-tēh-* zasledimo tudi v imenu *Dobroteša vas* (< **Dobrotēhь*), ki pa je obstajalo le do leta 1999, saj je naselje odtlej del Šempetra v Savinjski dolini. Iz osebnega imena **Dragotēhь* je bilo izpeljano krajevno ime **Dragoteš* (1291, 1501 *Dragotes*, *Dragotess*), kot se je v srednjeveških urbarjih imenovala vas *Dolenje Brdo* v Poljanski dolini.

⁴ Podatek Franca Kranjca s Pečin, ustno.

Trebuša

Krajevno in pokrajinsko ime *Trebuša* je zaradi bogate asociativnosti nenehno predmet vseh mogočih ljubiteljskih razlag, čeprav je bilo v jezikoslovni literaturi nedvoumno razloženo – posredno – že pri Miklošiču (1860: 321; 1864: 65) in – neposredno – pri Bezlaju (1961: 271), nazadnje tudi pri Snoju (2009: 438).

Ime *Trebuša* je s svojilnim obrazilom *-jъ* izpeljano iz osebnega imena ***Trěbuhъ**, ki je hipokoristična oz. okrajšana oblika enega od zloženih osebnih imen na *Treb-*: ***Trěbégostъ**, ***Trěbégojъ** (prim. krajevno ime *Terbégovci*), ***Trěbovidъ** (prim. krajevno ime *Trebija*) itd. Najlepše se to vidi iz zgodovinskih zapisov za krajevno ime *Trebuška vas*, ki označuje zaselek Šmartna pri Slovenj Gradcu: 1411 *Trebegotsch*, *Trebegotschach* (***Trebegošče** < ***Trěbégostъ**), ok. 1480 *Tribusch*, ok. 1780 *Trebuscha*.

Enako kot *Trebuša* so tvorjena še krajevna imena *Gorjuša* v občini Domžale (< ***Gor'uhъ** < ***Gorislavъ**), *Dobruša* v občini Vodice (< ***Dobruhъ** < ***Dobrogojъ**, ***Dobroslavъ**), s pritačnjenim stanovniškim obrazilom *-jane* pa *Gorjuše* in *Raduše* (< ***Raduhъ** < ***Radoslavъ**, ***Radigojъ**). Pač pa je *Trebuhinja*, ime zaselka vasi Brezen pri Vitanju, z zgodovinskimi zapisi 1403/04 *Trebechin*, *Trebichin* itd., izpeljana iz osebnega imena ***Trěbuhъ** z obrazilom *-yn'i*, tako kot *Ljubinj*, *Mislinja*, *Hotinja vas* itd.

Snoj je bil sprva mnenja (Snoj pri Bezlaju 2005: 217), da je v zemljepisnih imenih težko razlikovati med osnovo iz glagola *trebiti* 'krčiti gozd' in tvorbami iz antroponimov *Trěbégojъ* ipd. Pozneje (Snoj 2009: 434–438) se je pri večini etimologiziranih imen na *Treb-* začel odločneje nagibati v prid izantroponimskega izvora teh imen. Na podlagi pretresa slovenskih krajevnih imen na *Treb-* in primerjave z drugim slovanskim gradivom lahko dejansko z veliko gotovostjo trdimo, da velika večina izvira iz staroslovenskih antroponimov, npr. *Trbovlje*, *Trečce*, *Trabénče*, *Trebénče*, *Trebeljévo*, *Trebija*, *Trebinja*, *Trěbljenje*, *Trabésinje*, *Trebése*, *Trěbnje*, *Terbégovci*, *Trpčane*, *Tarbílj* idr. Podstava osebnih imen na *Treb-* je *trěba* v pomenu 'žrtev, obred, daritev bogovom', kar je izpeljano iz glagola ***terbiti** 'trebiti, čistiti, krčiti', zato je žrtvovanje mogoče razumeti kot »očiščevalno dejanje« (Toporov 1993: 57; Snój pri Bezlaju 2005: 217). Mnenje, ki ga navaja Simon Rutar (1882: 22), da »pomeni Trebuša toliko kot kraj darovanja, očiščevanja«, je torej napačno, saj je iz besede *trěba* izpeljano že osebno, ne pa šele zemljepisno ime.

Zemljepisno ime *Trebuša* je nastalo kot pokrajinsko in ne kot naselbinsko ime. In *der Trabusch* leta 1491 še ni pomenilo naselja, ampak obširno gozdnato območje v dolini z reko, ki se danes imenuje *Trebušica*. Naselje v spodnjem, tolminskem delu se je pojavilo šele v začetku 16. stoletja (Trpin 2001: 48), v zgornjem, goriškem delu pa še pozneje. Ime *Trebuša* potemtakem lahko rekonstruiramo kot ***Trebuša** (= ***Trebuhovala**) *dolina*. Nastalo je očitno nekoč v srednjem veku in skupaj z imeni *Čepovan*, *Kanomlja*, *Blegoš*, *Lubnik*, ki so tipološko enakega nastanka, dokazuje, da so naši predniki onomastično osvojili celotno naše ozemlje, še preden so ga fizično gosteje poselili.

Volče

se ponajbolj z najstarejšim zgodovinskim zapisom na Tolminskem. Leta 1015 so prišle v zgodovino kot *Walzana*, kar je latinski zapis starejše slovenske oblike **Volčane*. Podobno skrčenje obrazila so doživela številna krajevna imena s stanovniškim obrazilom *-jane*. Roče so še ok. 1600 zapisane kot *Rozane*, za *Šebrelje* na Cerkljanskem se v narečju še ohranja neskrčena oblika *Šebrelene*. Pogosteje so imena neskrčeno obliko ohranila le v rodilniku. *Dolje* so v viru iz leta 1523 zapisane z rodilniško obliko *Dolian*, *Vipolže* v Brdih ohranjajo prvotno rodilniško obliko v italijanski varianti *Vipulsano*. Za *Dutovlje* na Krasu se čedalje redkeje sliši stara rodilniška oblika iz *Dutovljan*.

Stanovniška imena na *-jane* so nastajala tako iz zemljepisnih občnih in lastnih imen (npr. *Goričane* < *gorica* ali *Gorica*, *Kozjane* < *Kozji vrh*) kot iz osebnih imen, le da so bila iz prvih tvorjena največkrat (ne pa vselej) neposredno, iz drugih pa izključno prek njihovih svojilnopridevniških izpeljank (Mertelj – Bezljaj 1960/61: 221). *Dražgoše* namreč niso izpeljane z obrazilom *-jane* neposredno iz osebnega imena **Dražigost*, pač pa iz njegove pridevniške oblike **Dražigošč* (< **Dražigost-jb*). Za *Volče* sicer ni mogoče zanesljivo trditi, ali so nastale iz osebnega imena *Volk* (< **Вѣлкѣ*) ali iz občnega imena *volk*, v vsakem primeru pa so izpeljane iz pridevniške podstave **Volč-* (< **Vьlk-jb*) oz. **volč-*. Na katero odnosnico se je pridevnik nanašal, ne vemo, lahko pa sklepamo, da na katerega od zemljepisnih pojmov (*potok*, *polje*, *dol*, *brdo*), skoraj gotovo pa ne na naselbinski pojem (*vas*, *selo*). Krajevna imena na *-jane* so prvotno označevala le skupino ljudi, nastajala pa so po formuli: *nenaselbinsko zemljepisno* ali *občno ime* (npr. *gora*) > *stanovniško ime* (*Gorjane* – ‘prebivalci gore ali pod goro’) > *krajevno ime* (*Gorjane*, danes *Gorje*). Zgodovinski zapisi za nekatera imena na *-jane*, npr. *Sebenje* (zaselek Zasipa pri Bledu), nekdanje **Sebenje selo* (1075 *Zebeinzalo*, 1319 in pozneje le še *Sebeniach*), *Mavhinje* (pri Trstu), nekdanje **Malbhynja sela* (1113 *Malchinasella*), sicer na prvi pogled nasprotujejo tej formuli, vendar v teh primerih priponsko obrazilo *-jane* ni prvotno, temveč se je začelo uporabljati po analogiji.

Žabče

Po mnenju poznavalcev staroslovanskega imenskega fonda so že v praslovanščini ločili med imeni in vzdevki. Številna, gotovo pa ne vsa živalska in rastlinska imena (bober, volk, medved, zajec, orel, kragulj; hren, hrast) smemo uvrščati med stara rojstna imena, katerih namen je bil, da se skupaj z imenom na človeka prenesejo lastnosti, kot so bojevitost, pogum, zdravje. Nekatera živalska in rastlinska imena, ki so jih nosili naši predniki, pa so nastala tudi kot vzdevki.

V primerjavi s pogosto pojavljajočimi se krajevnimi imeni *Žabja vas*, *Žabnica*, *Žabjek*, *Žablje*, ki so nedvomno posredno ali neposredno izpeljana iz občnega imena *žaba*, je krajevno ime *Žabče* nastalo kot patronimično ime **Žabiči* v pomenu ‘potomci oz. pripadniki rodu človeka z vzdevkom **Žaba*’. Obstoje patronimičnega

obrazila *-ič* potrjujejo tudi zgodovinski zapisi: 1377 *Sabicha*, 1515 *Sabiza*, 1523 *Sabitscha*, 1600 *Sabich*, 1780 *Schabsche*, 1822 *Sabig*.

Na enak način so nastale koroške *Žabiče*, vipavske *Vrabče*, *Črnotiče*, *Doslovče*, *Juršče* (< **Juršiče* < **Juričiče*), *Lahovče*, *Libeliče*, *Petrovče*, *Paloviče*, *Žaloviče* idr.

Viri

- Bednarik 1932 = R. Bednarik, *Goriška in Tržaška pokrajina v besedi in podobi*, Gorica, 1932.
- Bizjak 2006 = M. Bizjak, *Urbarji Briksenske škofije*, Ljubljana, 2006.
- Capellaris 1798 = G. A. Capellaris, *Carta topografica di tutto il territorio del Friuli Goriziano ed Udinese*, Venezia, 1798 (zemljevid).
- FK = *Franciscejski kataster* (<http://www.arhiv.gov.si/>).
- Glonar 1931 = J. Glonar, *Poučni slovar 1*, Ljubljana, 1931.
- Imenik 1951 = *Imenik naseljenih mesta u FNRJ: stanje 1 januara 1951 godine*, Beograd.
- Jožefinski 1995–2001 = *Slovenija na vojaškem zemljevidu 1763–1787* 1–7, ur. V. Rajšp, Ljubljana, 1995–2001.
- Stabej 1997 = J. Stabej, *Slovensko-latinski slovar*, po: Matija Kastelec – Gregor Vorenc, *Dictionarium latino-carniolicum (1680–1710)*, Ljubljana, 1997.
- KLS 1968 = *Krajevni leksikon Slovenije* I, ur. R. Savnik, Ljubljana.
- Kos 1948 = M. Kos, *Urbarji slovenskega Primorja* I, Ljubljana, 1948.
- Orts-Repertorium 1885 = *Special-Orts-Repertorium vom Küstenlande = Repertorio speciale dei luoghi nel Litorale = Poseben krajevni imenik za Primorje = Posebni popis miestah u Primorju*, Wien, 1885.
- Otorepec 1995 = B. Otorepec, *Gradivo za slovensko zgodovino v arhivih in bibliotekah Vidma (Udine) 1270–1405*, Ljubljana, 1995.
- Rutar 1882 = S. Rutar, *Zgodovina Tolminskega*, Gorica, 1882.
- SKI 1985 = F. Jakopin idr., *Slovenska krajevna imena*, Ljubljana.
- Staffuzza 1978 = B. Staffuzza, *Vertenza tra Modrea e Volzana ai primi del 1419*, Gorizia, 1978.
- TTN 5 = Geodetska uprava Republike Slovenije, *Temeljni topografski načrti*, 1 : 5.000.

Literatura

- Bezlaj 1956 = F. Bezlaj, *Slovenska vodna imena* I, Ljubljana, 1956.
- Bezlaj 1961 = F. Bezlaj, *Slovenska vodna imena* II, Ljubljana, 1961.
- Bezlaj 1967 = F. Bezlaj, *Eseji o slovenskem jeziku*, Ljubljana, 1967.
- Bezlaj 1976 = F. Bezlaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika 1: A–J*, Ljubljana, 1976.
- Bezlaj 2003 = F. Bezlaj, *Zbrani jezikoslovni spisi I–II*, ur. M. Furlan, Ljubljana, 2003.

- Bezljaj 2005 = F. Bezljaj, *Etimološki slovar slovenskega jezika 4: Š–Ž*, Ljubljana, 2005. Avtorji gesel F. Bezljaj, M. Snoj in M. Furlan, ur. M. Snoj in M. Furlan.
- Bonini – Kovačov 2001 = F. Bonini – Kovačov, *Imena v Garmiškem kamune*, Špeter, 2001.
- Cieślíkowa 2000 = A. Cieślíkowa, *Słownik etymologiczno-motywacyjny staropolskich nazw osobowych 1*, Kraków, 2000.
- Hosák – Šrámek 1980 = L. Hosák – R. Šrámek, *Místní jména na Moravě a ve Slezsku II: M–Ž*, Praha, 1980.
- Hostne 1997 = *Hostne – Costne med zgodovino in legendo*, Lesa, 1997.
- Hudaš 2004 = М. Худаш, *Українські карпатські і прикарпатські назви населених пунктів (утворення від відапеллятивних антропонімів)*, Львів, 2004.
- Ivić – Grković 1980 = П. Ивић – М. Грковић, *Топоними антропонимијског порекла у Светостефанској хрисовуљи (1318), Втора југословенска ономастичка конференција*, Скопје, 1980, 95–108.
- Košmrlj 1970 = M. Košmrlj, *Dvočlenska antroponima v slovenskih krajevnih imenih, Onomastica Jugoslavica 2*, Ljubljana, 1970, 102–117.
- Kronsteiner 1975 = O. Kronsteiner, *Die alpenlawischen Personennamen*, Wien, 1975.
- Merkù 2006 = P. Merkù, *Krajevno imenoslovje na slovenskem zahodu*, ur. M. Furlan – S. Torkar, Ljubljana, 2006.
- Mertelj – Bezljaj 1960/61 = D. Mertelj – F. Bezljaj, *Slovenska krajevna imena na -jane*, Po seminarski nalogi D. Mertlja priredil za tisk F. Bezljaj, *Jezik in slovo* 6 (1960/61), 187–192, 220–225. Ponatis v: Bezljaj 2003: 197–206.
- Miklošič 1860 = F. Miklošič, *Die Bildung der slavischen Personennamen*, Wien, 1860.
- Miklošič 1864 = F. Miklošič, *Die Bildung der Ortsnamen aus Personennamen im Slavischen*, Wien, 1864.
- Miklošič 1872–1874 = F. Miklošič, *Die slavischen Ortsnamen aus Appellativen I–II*, Wien, 1872–1874.
- Pintar 1905 = L. Pintar, *Kdaj je bil Trubar v Loki?*, *Ljubljanski zvon* 25 (1905), 203–209, 687–690.
- Premrou 1929 = M. Premrou, *Una descrizione della Contea di Gorizia del 1648, Studi Goriziani (Gorizia) 7 (1929)*.
- Profous 1949 = A. Profous, *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny II*, Praha, 1949.
- Profous 1951 = A. Profous, *Místní jména v Čechách, jejich vznik, původní význam a změny III*, Praha, 1951.
- Ramovš 1924 = F. Ramovš, 1924: *Historična gramatika slovenskega jezika II: konzonantizem*, Ljubljana, 1924.
- Skok 1934 = P. Skok, *Iz slovenačke toponomastike II, Etnolog 7 (1934)*, 51–87.
- Sławski 1974 = F. Sławski, *Zarys słowotwórstwa prasłowiańskiego, v: Słownik prasłowiański 1*, Wrocław idr., 1974, 43–141.
- Snoj 2009 = M. Snoj, *Etimološki slovar slovenskih zemljepisnih imen*, Ljubljana, 2009.

- Svoboda 1964 = J. Svoboda, *Staročeská osobní jména a naše příjmení*, Praha, 1964.
- Škrabec 1896 = S. Škrabec, 1896: Radeče?, *Cvetje z vertov sv. Frančiška* (Gorica) 15 (1896), št. 1; Še enkrat »Radiče«, *Cvetje z vertov sv. Frančiška* (Gorica) 15 (1896), št. 3. Ponatis v: S. Škrabec, *Jezikoslovna dela* 2, ur. J. Toporišič, Nova Gorica, 1994, 250, 258.
- Šulgač 2003 = В. П. Шульгач, К реконструкции праславянского лексического фонда: производные на *-уль (на основе ономастического материала »Новгородских писцовых книг«, *Студії з ономастики та етимології* (Київ) 2003.
- Toporov 1993 = В. Н. Топоров, Праoslavянская культура в зеркале собственных имен (элемент *mir-), в: *История, культура, этнография и фольклор славянских народов: XI Международный съезд славистов*, Москва, 1993.
- Torkar 2007 = S. Torkar, O neprepoznanih ali napačno prepoznanih slovanskih antroponimih v slovenskih zemljepisnih imenih: Čadrg, Litija, Trebija, Ljubija, Ljubljana, Biljana, v: *Folia onomastica Croatica* (Zagreb) 16 (2007), 257–273.
- Torkar 2008 = S. Torkar, Slovenska zemljepisna imena, nastala iz slovanskih antroponimov, *Slavistična revija* 56 (2008), kongresna številka, 17–29.
- Torkar 2009 = S. Torkar, Flektivna derivacija v slovenskih krajevnih imenih (jezikovnozgodovinski vidik), *Slavistična revija* 56–57 (2008, št. 4 – 2009, št. 1), Trubarjeva številka, 411–419.
- Trpin 2001 = D. Trpin, *Tolminska na začetku habsburške oblasti in njen urbar iz leta 1524: magistrsko delo*, Nova Gorica, 2001 (rkp.).
- Trubačov 1979 = О. Н. Трубачев (ur.), *Этимологический словарь славянских языков: праславянский лексический фонд* 6 (*e–*golva), Москва, 1979.
- Tuma 1929 = H. Tuma, *Imenoslovje Julijskih Alp*, Ljubljana, 1929.
- Vasiljev 2005 = В. Л. Васильев, *Архаическая топонимия Новгородской земли, Великий Новгород*, 2005.

Slavic anthroponyms in the toponymy of the Tolmin region

Summary

This article examines seventeen geographical names from the Tolmin area that arose on the basis of Slavic personal names: *Čadrg*, *Drobočnik*, *Godiča*, *Hoč*, *Hotenja*, *Hotešk*, *Hotovlja*, *Kozmerice*, *Ljubinj* and *Poljubinj*, *Modrej* and *Modrejce*, *Roče*, *Samotešnik*, *Trebuša*, *Volče*, and *Žabče*. Today fourteen of these refer to settlements and hamlets, among which some were originally hydronyms: *Drobočnik*, *Hotenja*, and *Hotešk*. Today only *Hotovlja* remains a hydronym. The names *Godiča* and *Trebuša* were originally choronyms and hydronyms; the name *Trebuša* later also became a place name. There is only one oronym: *Hoč*.

The majority of the names were created using the old possessive suffix *-jъ*: *Godiča*, *Hoč*, *Hotenja*, *Hotovlja*, *Ljubinj*, *Poljubinj*, and *Trebuša*, sometimes joined

by the suffix *-nikъ* (*Drobočnik* and *Samotešnik*), the suffix *-ica* as a result of substantivization (*Kozmerice*) or as a diminutive (*Modrejce*), or the gentile suffix *-jane* (*Modrej*, *Roče*, and *Volče*). The name *Hotešk* is formed with the suffixes *-bšk-* and *-jakъ*, and the name *Žabče* with the patronymic suffix *-ič* (< *-it'ь*), whereas *Čadrg* was apparently created with the suffix *-ь*, which is merely a result of the adjectival use of the personal name **Čadragъ*.

The names *Modrej*, *Roče*, *Volče*, and *Žabče* are gentilics in origin that originally designated groups of people and only later also the places where they settled.